

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	25 cèntims
Subscripció semestral	6 pessetes
Subscripció anual	10 pessetes

S U M A R I

Cancell, pàg. 770. - Les Drassanes de Barcelona, pàg. 772. - Cançó de la llum clara, pàg. 776. - Activitats, pàg. 777. - La Llegendenda de Vullpellac, pàg. 779. - Anecdolari català, pàg. 781. - Reflexos, pàg. 782. - Folklore aforístic, pàg. 785. - Supersticions, pàg. 786. - Catalans notables, pàgina 787. - Barcelonisme d'ahir: El carrer dels Tallers, pàg. 790. - Nostra Premsa, pàg. 793. - Supersticions, pàg. 797. - Recordant a Verdagner, en el xxxvè aniversari de la seva mort, pàg. 798. - Entreteniments Instructius, pàg. 800.

Del riure

EL riure és, per al cos humà, tan necessari com el menjar i el dormir. A ningú no causarà estranyesa, doncs, que de la mateixa manera que existeixen normes per a saber dormir bé, per a saber menjar amb correcció, n'hi hagin, també, per a saber com i quan hem de riure.

Encara avui presenciem en els nostres carrers i places escenes ben lamentables on el riure hi juga el principal paper.

Un transeünt, completament distret o visiblement atabalat, víctima d'una pell de taronja llençada en el bell mig de la vorera, troba de seguida, mentre perd l'equilibri a l'ensem que tracta de recobrar-lo novament, una colla d'espectadors que en lloc d'auxiliar-lo, celebren la facècia amb una rialla estrepitosa o amb un somriure burleta.

Uns estrangers que atrets per les belleses de Barcelona han vingut a visitar-la, es troben, gairebé sempre, mentre passegen per la ciutat, amb un seguit de mirades indiscretas acompanyades de rialles moquetes. Llur parla o tal vegada llur indument n'han estat el motiu justificatiu.

Un pobre home embriac, més digne de benvolença

i pietat que no pas d'escarni i menyspreu, és objecte sempre, per part de petits i grans —cal recordar que el procedir dels grans serveix d'exemple per als petits— d'una sèrie d'inconveniències amanides amb rialles més o menys estrepitoses, més o menys indiscretes.

La llista de casos a retreure on el riure hi pren part indegudament seria llarga, massa llarga, inacabable. Crec que amb els tres apuntats queda provat com la major part de la nostra gent no sap quan ha de riure, més ben dit, no s'ha preocupat gens ni mica de les reflexions que referents al riure han estat dites pels grans homes de renom universal. Es precisament degut al no saber quan s'ha de riure com la majoria del nostre poble, mancat d'instrucció i reflexió, més del segon que del primer, es ridiculitza notablement davant l'estranger o foraster que ve expressament per estudiar minuciosament el viure i costums d'aquesta nostra terra catalana.

Si ens és necessari saber quan hem de riure, molt més ens ho és saber com ho hem de fer. Perquè, al meu entendre, el riure no dignifica a l'home, o a la dona; és la persona que riu la que ve obligada a dignificar el propi riure.

Cal saber donar al nostre riure una empremta de franca alegria, de sana honestedat... Per aconseguir-ho, no mai, però no mai, ens farà esclafir la rialla un acte contrari a la més estricta moral.

El riure, per ésser de bona llei, ha d'ésser engendrat per la broma faceciosa o bé per l'acudit oportú i ben intencionat, per l'estirabot ple de gràcia i enginy... Es llavors quan la rialla surt neta d'insanes passions i dona al seu alegre executant una certa lluminositat, la qual de cap manera pot conquerir-se si el riure és provocat per anècdotes malsanes, per contalles immorals...

Així, crec jo, hem de voler riure.

FREDERIC BALLIRANA.

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Les Drassanes de Barcelona

(Acabament)

LA Guerra dels Segadors que seguí al fet que acabem d'esmentar, palesà la necessitat de fortificar degudament les Drassanes. A l'efecte, l'any 1641 fou començada l'edificació del pany de muralla i Portal de Santa Madrona, avui encara subsistents al carrer de Francesc Layret. Aquestes obres de fortificació foren enlestides l'any 1644, com ho acredita una làpida igualment subsistent, la qual diu:

ESSENT CONCELLERS DE LA PRESENT CIVTAT LOS MOLT ILLUSTRES SORS. GALCERAN NABOT CIVTADA, RAMON ROMEV CIUTADA, LO DR ALVARO ANTONI ROGER DONSELL, ONOFRE PALAV MERCADER, JUAN HIERONIM TALAVERA NOTRI. DE BARNA. Y ANDREV SAVRINA PASSAMANER, FONCH FETA LA OBRA NOVA DE LA DRESSANA Y BALVART DE SA. MADRONA Y MURALLA DES DE DIT BALVART AL PORTAL DE ST. ANTONI. — LA QUAL PER DELIBERACIO DELS SORS. CONCELLERS Y SABI CONCELL DE CENT FONCH COMESA LA ADMINISTRACIO Y EXECVSIO DE AQUELLA AL DR. MR. SIMON CAMPANA, MIQVEL CODINA MERCADER, FRANCESCH MONSALVO CHIRURGIA, GASPAR PVGET MANYA. — Y DITA FABRICA FOV COMENSADA LO ANI 1641 Y ACABADA LO AN

1644

L'any 1653 hom començà de bell nou a fer obres a les Drassanes per tal d'habilitar-les com a caserna, però, de moment, les obres no s'acabaren.

El 10 de juliol del 1659, hom hi establí un llatzaret en el qual feren llur quarantena els qui arribaven a la ciutat per via marítima, procedents de ports bruts o sospitosos.

Com sigui que l'any 1652 la Corona s'havia apropiat de tots els edificis militars i muralles de la Ciutat, el Consell de Cent envià ambaixades a Madrid per tal d'obtenir-ne la restitució. Els ambaixadors no sortiren victoriosos més que en part, com ho demostra la carta que el 12 de febrer del 1661 adreçaren als Consellers comunicant-los que el rei havia resolt «reservarse Montjuhich, la Atarassana ab la torra y baluart de las pussas, lo baluart de Mitjdia y de Llevant» i cedia les restants fortificacions.

Des d'aleshores el rei sols pensà a instal·lar una caserna a les Drassanes i els Consellers a impedir-ho. Es cursaven un sens fi de cartes de Barcelona a Madrid i viceversa, demanant les unes que la caserna no fos instal·lada i insistint les altres que calia fer-ho, fins que l'1 d'octubre del 1661 el rei comunicà als Consellers que res no el faria variar de parer (1). Es veu, però, que la resolució del rei fou molt feble, puix que el 15 de febrer del 1663 el Consell de Cent rebé una lletra en la qual se li comunicava que, segons comunicació del Marquès de Castel Rodrigo, hom havia pensat retornar a les Drassanes l'antiga fàbrica de galeres, i l'any 1669 ja havia desaparegut tota intenció d'instal·lar la caserna en aquell edifici.

L'any 1681, en temps de Carles II, fou construïda la muralla que tancava les Drassanes per la banda de mar. En aquest pany de mur hi fou gravat un gran escut de la monarquia que ha subsistit fins als nostres dies i altres dos escuts més petits que foren destruïts pel poble en els dies de la Revolució de setembre del 1868. L'any 1936 ha estat enderrocat aquest pany de muralla.

Caiguda la ciutat de Barcelona a poder de Felip V, aquest estudià de convertir les Drassanes en una nova ciutadella, a part de la que va fer construir al barri de Ribera, i fins Jordi Pròsper de Verboom en

UB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

(1) En aquesta carta, el rei diu als consellers: «Resolución que tengo tomada con tanta premeditación, no ay motivo que obligue a alterarla».

dibuixà els plànols. No es van dur a terme les reformes projectades per l'enginyer francès, però l'edifici quedà subjecte a usos militars i a allotjament de tropes. Consta que les que hi havia l'any 1768 eren d'artilleria, però molts anys abans ja hi havia guarnició, encara que hom en desconeix l'arma.

L'any 1788 hom realitzà a les Drassanes diverses obres de caràcter secundari a l'objecte de donar més comoditats a l'allotjament de les tropes.

Una Reial Ordre del 22 de juliol del 1802 instal·là a les Drassanes una mestrança d'artilleria que fou suprimida per altra reial ordre del 25 de gener del 1867, la qual hi instal·là el parc d'artilleria.

Després de l'exclaustració dels regulars l'any 1835, el govern anexionà a les Drassanes un edifici conventual fronterer que serví d'ampliació a la caserna.

Quan l'any 1859 fou aprovat el projecte d'eixample i reforma interior de Barcelona d'Ildefons Cerdà, les Drassanes foren destinades a desaparèixer i fins l'any 1876 el Govern autoritzà el Capità General per a concertar amb l'Ajuntament una permuta de l'edifici o dels terrenys resultants.

L'any 1881 l'Ajuntament aprovà el projecte de reforma del casc antic de la ciutat formulat per Angel Baixeras, en el qual desapareixia l'edifici que ens ocupa (1).

L'any 1926, amb motiu de parlar-se d'emprendre la construcció de la Via B, hom clamà perquè les Drassanes fossin respectades pel picot, i tan poderós fou el clam que féu sorgir el Reial Decret-Llei del 15 de març del 1927 creant la «Junta Mixta de Urbanización y Acuartelamiento» que havia de salvar el venerable edifici, puix que, segons l'article 1 del Decret esmentat, la junta tenia per missió «iniciar la urbanización y embellecimiento del barrio de Atarazanas». El propi Decret assenyalava en el seu article 10 que l'Ajuntament podia reformar el traçat de la projectada Via B.

(1) Aquest projecte implicava la construcció de tres grans vies anomenades A, B i C. La Via A., única que fins ara s'ha construït, és l'actual Via Durruti (abans Via Laietana); la Via B, va de la Plaça de la Universitat a les Drassanes, les quals destrueix, i la Via C és transversal a les altres dues.

Aprofitant la facultat que li era reconeguda, el 10 de juliol del 1927 l'Ajuntament convocà un concurs de projectes de reforma que fou fallat el 20 de desembre del propi any. En aquest concurs foren premiats sengles projectes dels arquitectes Jeroni Martorell i Amadeu Llopart.

L'any 1935 hom dugué a terme l'enderroc de l'edifici conventual que un segle abans havia estat anexionat a les Drassanes, iniciant-se d'aquesta manera la reforma del barri on estan enclavades.

El dia 20 de juliol del 1936, aquest edifici, en el qual el dia anterior s'havien fet fortes les forces insurreccionades contra el règim, fou assaltat i pres pel poble en armes ajudat per les forces aèries lleials. En aquesta acció moriren els diputats Fontbernat i Colldeforns, el vell lluitador àcrata Ascaso, i molts d'altres. El 6 d'octubre del propi any fou inaugurat un monòlit commemoratiu d'aquesta acció, situat al davant de l'edifici.

El dia 20 d'octubre, el Govern de la Generalitat acordà instal·lar a les Drassanes el Museu Marítim de Catalunya (1), al qual efecte una ordre del Departament de Cultura disposava que s'hi duguessin a terme les obres d'habilitació necessàries (2).

Proseguint les obres de reforma, el propi any 1936 fou enderrocat el pany de muralla del Passeig de Colom, o sigui la del temps de Carles II, i actualment prossegueixen les obres de reforma i habilitació per al nou ús a què ha estat destinat l'edifici.

GABRIEL NOGUÉS PAHÍ.

(1) La part dispositiva d'aquest Decret diu: «Article únic. — Les naus situades a la part dreta de l'edifici de les Drassanes, són destinades, d'acord amb l'Ajuntament de Barcelona, a Museu Marítim de Catalunya» (Diari Oficial del dia 22).

(2) Parlant de la forma de portar a terme les obres, aquesta ordre diu que s'han d'efectuar «sota la direcció dels Arquitectes Municipals, amb els materials antics que harmonitzin amb els ja existents, i l'Ajuntament de Barcelona facilitarà els materials adients de què disposa, per tal que la restauració sigui duta a terme d'acord amb la noblesa arquitectònica de l'edifici». (Diari Oficial del dia 28).

Cançó de la llum clara

LA llum clara del matí,
és efluvi de follia,
que ha abrandat dintre el meu si
l'amor que desconeixia.

L'Amor ve amb vestits daurats
i entre càntics d'ocellada,
i fins porta els ulls tapats
per a escollir l'estimada...

La llum clara del matí,
poc a poc, la descobria...
Flor de llum i serení,
curulla de poesia!

MANUEL SERRAT I PUIG.

UAB
Biblioteca de Història,
i Hemeroteca General

ACTIVITATS

per

EL VELL FOLLET, de

AMICS DEL FOLKLORE

ELS lectors d'aquestes pàgines, que esperen amb gran ansietat llegir els articles del Vell Follet, perdoneu-me si fins avui no he pogut agafar la ploma, per posar-me altra vegada en contacte amb vosaltres.

Després d'algunes setmanes sense dir res des de CURIOSITATS DE CATALUNYA, es presenten infinitat de temes per a descriure; deixeu-me, primer, excusar, abans de fer referència del que em proposo ressenyar: Les activitats dels nostres folkloristes.

Tractem de temes d'actualitat, deixem el que diu la premsa i anem a trobar de la nostra matèria en la vida cultural a casa nostra. I de folklore? Sí, folklore, per mitjà de la ràdio. Convida de debò sentir des de la llar les tasques portades a terme pels grans investigadors i erudits homes de lletres *Els folkloristes*.

«La força expansiva de la ràdio en la vida ciutadana», com digué des d'aquestes pàgines el nostre redactor en Ramon Botey i Orobitg, «és prou coneguda per a glosar-la». Afegeix: «Com un art subtil, les ones misterioses porten a les llars més apartades tot el bagatge dinàmic que s'aixopluga a la ciutat, fent-les gaudir de tota l'esplendorositat que cobegen els homes que treballen per a la Nació Catalana».

Doncs bé, les ones misterioses, ens porten fa algun temps la veu d'un esperit investigador cultíssim, que ens tramet des de l'emissora de la «Ràdio Associació de Catalunya» * un tema sumament inte-

* Els dijous de cada setmana, a dos quarts de vuit del vespre.

ressant. Amb el que tracta, ens fa saber un sens fi de dades sobre els orígens i la geografia de la gran urbs barcelonina. El casc antic fa reviure la història del lloc amb adients explicacions, basant-se també amb el que explica la tradició; remarca les seves particularitats i dóna un viu atractiu i la valor instructiva a tots els qui escolten la veu de l'erudit folklorista.

No deixarem, en finalitzar aquestes ratlles, de recomanar als lectors de CURIOSITATS DE CATALUNYA que escoltin les dissertacions de l'erudit Joan Amades que, amb les seves dots i competència en la matèria estudiada, les converteix en una agradable conversa; per la qual cosa mereix ésser cordialment felicitat pels qui fins ara seguim les seves interessants narracions.

Ex-libris de Jordi Monsalvatge.
(Dibuix de Josep Triadó).

La Llegenda de Vullpellac

ALGUNS historiadors s'han ocupat del castell de Vullpellac. Aquest castell, avui abandonat quasi per complert, ahir cridava l'atenció a tot Catalunya; convertit en casa mísera de pagès, hom es pregunta en veure entre aviram els rajols gravats amb l'escut i aquestes enigmàtiques paraules: *Ego sum qui peccavi 1533*, a quina llegenda es refereixen.

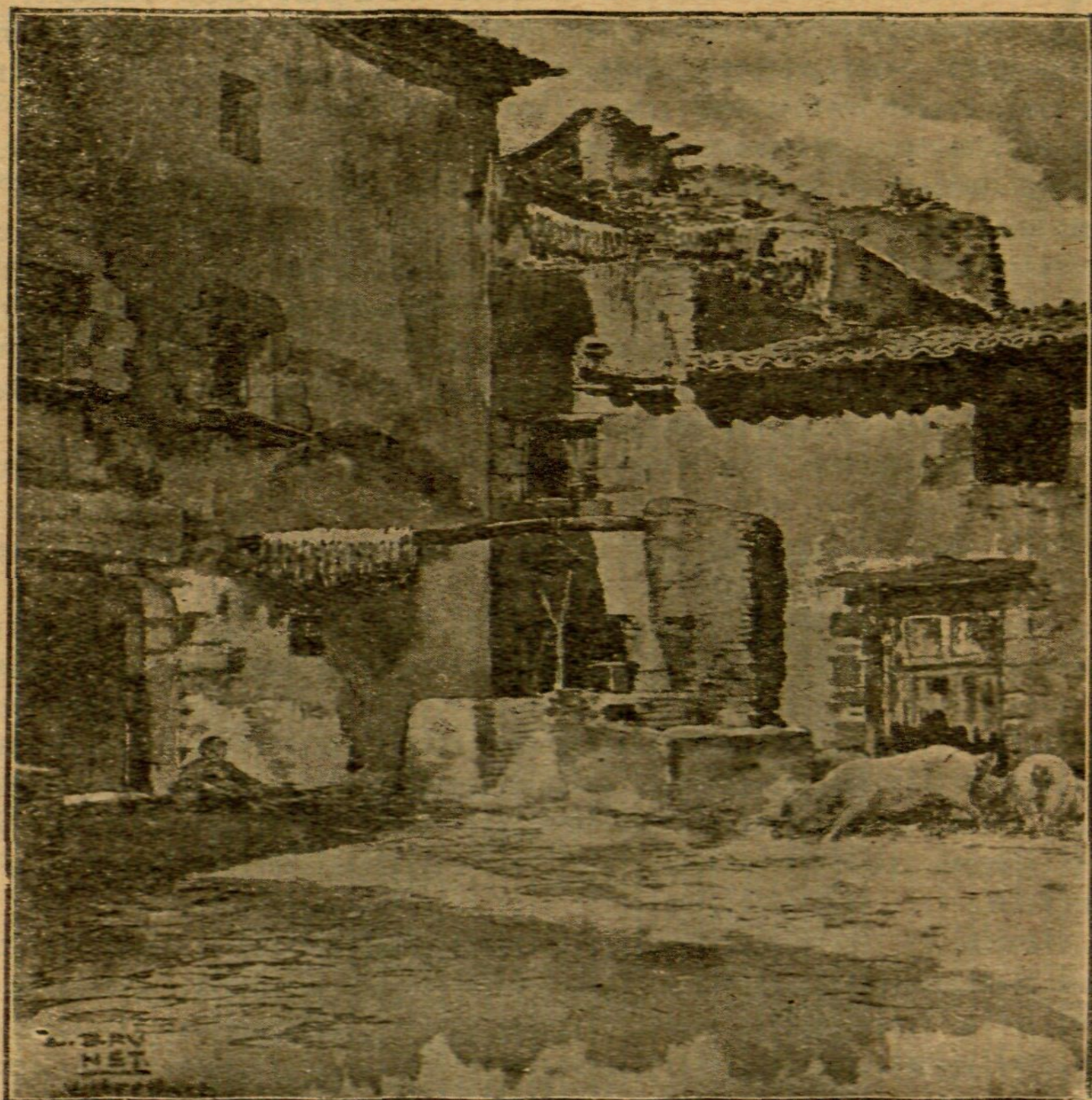
Abans de ressenyar-la, direm que aquest castell està situat a quatre quilòmetres de La Bisbal; a mà esquerra de la carretera que mena a la sublim Costa Brava, enclavat al bell mig del poble de Vullpellac, al costat de la seva església.

La llegenda diu així: Segons els avantpassats del poble i rodalia, un dels últims senyors que habità el castell fou Miquel de Sarriera; home, segons uns afirmaven, que tenia manies; altres, que era de migrada salut, degut als seus excessos de joventut; però el cas és que un dia, mentre anava a la caça de perdius, allà en un marge hi va veure una noia molt formosa, la més bonica de tot el poble; a ell, enamoradís com era, no va costar-li gaire de prendar-se'n; ella, en canvi, no va donar-li el seu cor fins que vegé que la intenció del baró era honesta, i s'hi maridà.

Però el que són les coses: un fadrí extern del mas d'aquella collada, l'havia pretinguda, cosa a la qual ella mai no havia correspost, ja que el tracte no era del grat de la pubilleta tan delicada com preciosa, i formosa com virtuosa: no per això el fadrí, moscat, deixà quieta la feliç parella, i féu córrer certes iniquitats impròpies d'una dama virtuosa; aquestes murmuracions foren recollides pel Sarriera, que entrà en gelosia, fins que un dia tancà la seva muller a la torre de càstig. Allí la torturà a fi que descobrís el que solament existia en la imaginació i la calúmnia. Fou tant el suplici que tingué la bona dama, que, segons uns, morí de pena, i altres afirmen que morí traspassada per la daga del seu marit; però segons altres—i això

és el que amb més persistència s'afirma—, fou apare-
dada viva a la cambra de la torre; fent-se després
impenetrable l'entrada de la cambra on havia trobat
la mort la virtuosa dama.

Passà el temps, i el senyor de Sarriera s'assabentà

Un recó del típic poble de Vulpellac.

(De la collecció d'aquarelles catalanes, per Llorenç Brunel).

de la calúmnia que al damunt de la seva muller
havia forjat el fadri envejós, i amb indignació
suprema, féu empresonar l'impostor, fent-lo morir a
vergassades a la cambra superior de la torre. Encara
avui podeu veure el grilló on fou lligat per a trobar
la mort.

Passaren alguns anys, però el senyor Sarriera, tot i que procurà distreure's del terrible esdeveniment, no pogué apartar-se la tortura de la qual la consciència li feia retret. Un dia cridà el confessor; penedit, confessà la seva falta i explicà la tortura que no el deixava. El confessor, sant anaçoreta, li aconsellà que fes una visita al Pare Sant de Roma, per si en podia aconseguir el perdó de les faltes, puix així era segur que un cop rebuda la benedicció, seria lliurat de la preocupació produïda pels seus horrosos crims.

Miquel Sarriera acudí als peus del Beatíssim Pare, qui, compadit, li donà l'absolució de les seves culpes; però amb la condició precisa que públicament i en forma clara manifestés la seva culpa, i que el seu escut fos emblemàtic com a penediment de falta tan greu.

El baró retornà al castell. Semblava tot canviat; ja no era aquell home intractable, ja no era dèspota i impulsiu, sinó amable i senzill. Una vegada reposat al castell, començà a cridar operaris i ben prompte unes ràpides reformes es portaren a terme, i un dia aparegueren en l'escut de la baronia que presideix el pati d'armes, gravades per mà destra, les paraules corprenedores i misterioses: *Ego sum qui peccavi 1533*.

Sia o no sia certa la narració, sí que és cert que, en l'escut del castell de Vullpellac, es llegeixen sense cap mena de dubte les paraules:

Ego sum qui peccavi 1533.

J. SERRA CORTADA.

Anecdotalari català

A Itàlia, es trobà En Santiago Rusiñol amb En Zubiaurre, que a més de pintor, és mut. Es saludaren.

En Rusiñol deia després:

—Ara sí que l'hem feta bona! Després d'haver de parlar italià, encara ho havíem de fer amb signes.

R E F L E X O S

(12 I 13 DE FEBRER DEL 1937)

LA rèмора de la guerra arribava com una tonada minsa a Barcelona. Era com una remor llunyana, com la tramuntana pirenenca que, udolant feréstega als cims de les muntanyes, corre com el llamp per les terres gironines, arribant esmaperduda a Barcelona, i morint esllanguidament al besar les platges del blau «Mare Nostrum».

La vella Ciutat Comtal, la capital mil·lenària de la Mediterrània, la de les lluites heroiques, la dels camps tradicionals, la dels carrers ensangonats on cada desferra és un record i cada llamborda un arxiu, la catalaníssima alliberadora vivia un ritme guerrer, però suau...

12 de febrer del 1937: Disbaxa de reraguarda; homes retornats dels fronts de combat, vivint unes hores d'alegria, omplint els pulmons d'aire saturat de iode i sal —regust de marisc i sals marines—... garbells de tenebrosos records; dinamisme...

L'etern poema de l'amor reviscolat amb la complexitat de les penombres, idilli amb regust agre-dolç d'un present segur i d'un futur incert...

Llum i boira; música i notícies de Premsa; paraules encoratjadores per ràdio...

—«Som i serem gent catalana...»

—«Amunt els damnats de la terra.. »

—«Allons les enfants de la Patrie...»

—«Bon cop de falç...»

Lluminària resplendent; armes, fidels companyes dels homes; més amunt, un trepig cadenciós i rítmic

del jovent que aprèn la instrucció militar; més avall, unes masses informes damunt d'uns camions; banderes, moltes banderes: comunistes, anarquistes, socialistes, bascongades, internacionals, la tricolor espanyola i la barrada catalana. I per damunt de totes, la Bandera Blanca amb la Creu Vermella, ensenya de la Creu Roja...

Es parla de la guerra —oh, aquests estrategues dels cafès!—; els cinemes ens donen la visió. en el llenç, de la vida en el front: i veieu «Txapaieff», «Marins de Cronstad», «La pàtria et crida», «Les amigues», «Estem amb vosaltres»...

Focus, que des de les muntanyes vigilen el mar; vigies —evocadors dels nostres antiquíssims «guaytes»— que, des de Montjuïc estant, veuen la claror de la ciutat i la dels espais siderals on hi parpellegen uns mons desconeguts...

En uns carrers, vida plaent, anomalies de la guerra, crits, baralles de consuetud, xafarderia, vici, blasfèmies...

En altres carrers, silenci, flors a terra homenatjant els caiguts, foscor, ressò de recordatoris...

I en unes cases, tranquil·litat; en altres, esborralls de tragèdia propera..., i en unes altres, drama intens de carn trencada, sang vessada i plors.

I juraments d'amor, rialles, petons escadussers...

* * *

13 de febrer del 1937: La ciutat es deixondeix, es desperta. Es un despertar esllanguit, despertar de reraguarda...

En el front, el despertar és anar a cercar la mort: ¿quants dormiran la nit propera?

I el dia obre el parèntesi de consuetud; matí, migdia, capvespre...

Arriba la nit, les hores sadollades de neguit i misteris. I d'enmig les tenebres del Maresme ixen, bramulant, espetec de trons que cauen en una tètrica disbauxa d'espurnes i estelles...

Sanglota la ciutat esporàdicament; ni un crit humà... ni un xiscle... per arreu, un fosc silenci...

I les canonades tronen, xiulen per l'aire, cauen,

tornen a espetegar; i les cases s'esfonsen, els ferros es cargolen, les pedres es trenquen... i la metralla, oberta com un ventall, s'endinsa en les carns catalades, esquarterant, matant, colpint...

Eren tres quarts de deu de la nit d'aquell afrós dia 13 de febrer del 1937: era l'«hora negra» del feix: ha estat l'hora de prova de la immortal Barcelona.

Els seus fills jeuen en el cementiri que dóna de cara al blavós «Mare Nostrum», cementiri de generacions d'homes de la mar, cementiri que, com aquell que cantà el nostre Josep Maria de Sagarra:

«La mort, com una gran companyia,
»neta de tèrbols crits baladrers...
»La mort, com feina de cada dia,
»mig de tristesa, mig d'alegria...
»blanc cementiri dels mariners!»

* * *

Però, Barcelona, no dorm. Catalunya resta a l'aguait. Després de l'agressió feixista, el poble català es mobilizà. Les joventuts catalanes es posaren en peu de guerra, i amb els punys closos juraren, de cara al cementiri i al davant la tomba de l'immortal Francesc Macià i Llussà, que el feix seria vençut...

I, veieu-ho! El pas rítmic de la guerra ressona en els nostres carrers: un - dos!, un - dos!, un - dos!, dreta!, esquerra!, un - dos!, un - dos!...

Visca la llibertat, fills de Catalunya!, visca la llibertat, i honor als caiguts! Ja és hora de donar el pit; ja és hora de fer tremolar al vent la Bandera de les Quatre Barres; ja és hora d'anar al combat...

Amunt els cors, catalans!... Amunt els cors per la Pàtria!... Amunt els cors per la Llibertat! El món ha parat son ritme, la Història ha obert sos fulls de filargases d'or, i la Immortalitat teixeix una corona de llorer per encastar al nostre escut d'armes...

Endavant per Catalunya!... Catalunya!!... Catalunya!!!

RAMON BOTEY I OROBITG.

(De «Amics del Folklore de Catalunya»).

FOLKLORE AFORÍSTIC

REGLES PER A PREVENIR MAJORS MALS (Acabament)

PER llum artificial,
gas i petroli fan mal;
a vista que és delicada,
no sia, doncs, adoptada:
la bugia i l'oli pur,
és per tothom més segur.

Vista de fixar's cansada,
sia amb aigua refrescada.

Si de l'orella en dedins
algun insecte se't fica,
obra molt bé el qui hi aplica
oli, aigua, o també orins.

Per llagues de tota llei,
com per ferides de guerra,
a l'aigua simple s'aferra
qui busca el millor remei.

Com aparell compressor,
excel·lent tot mocador,
sia de fil o cotó,
bé que de fil és millor:
i ja posat no tocar-lo,
mes sí tan sols remullar-lo

ben sovint, de quart en quart,
i encara amb menys retard.

Per tot emmetzinament,
gran còpia d'aigua tragar,
per mentre incontinent
se va el metge a buscar.

De tot mal contagiós
evita el contacte al cos;
i allí on malalt hi ha hagut,
desinfectar-lo és degut.

Es la mort cosa segura
pel qui es deixa escolar,
mes tal fi és pot evitar
acudint-hi amb fàcil cura.

L'estat de convalescència
reclama molta prudència.

Quan sies convalescent,
no prenguis molt aliment.

Qui en tot guarda temperància,
gasta salut i arrogància.

N. F. DE R.

SUPERSTICIONS

LES BERRUGUES

Per a guarir les berrugues, és cosa sabuda que, poc a poquet, s'han de tirar al foc tants grans de sal com berrugues vulguin fer-se desaparèixer.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

CATALANS NOTABLES

Tomàs Padró i Pedret

AQUEST excel·lent dibuixant, en el gènere caricaturesc, o, millor dit, humorístic, va néixer a Barcelona, l'11 de febrer del 1840, fill de l'escultor d'imatges, Ramon.

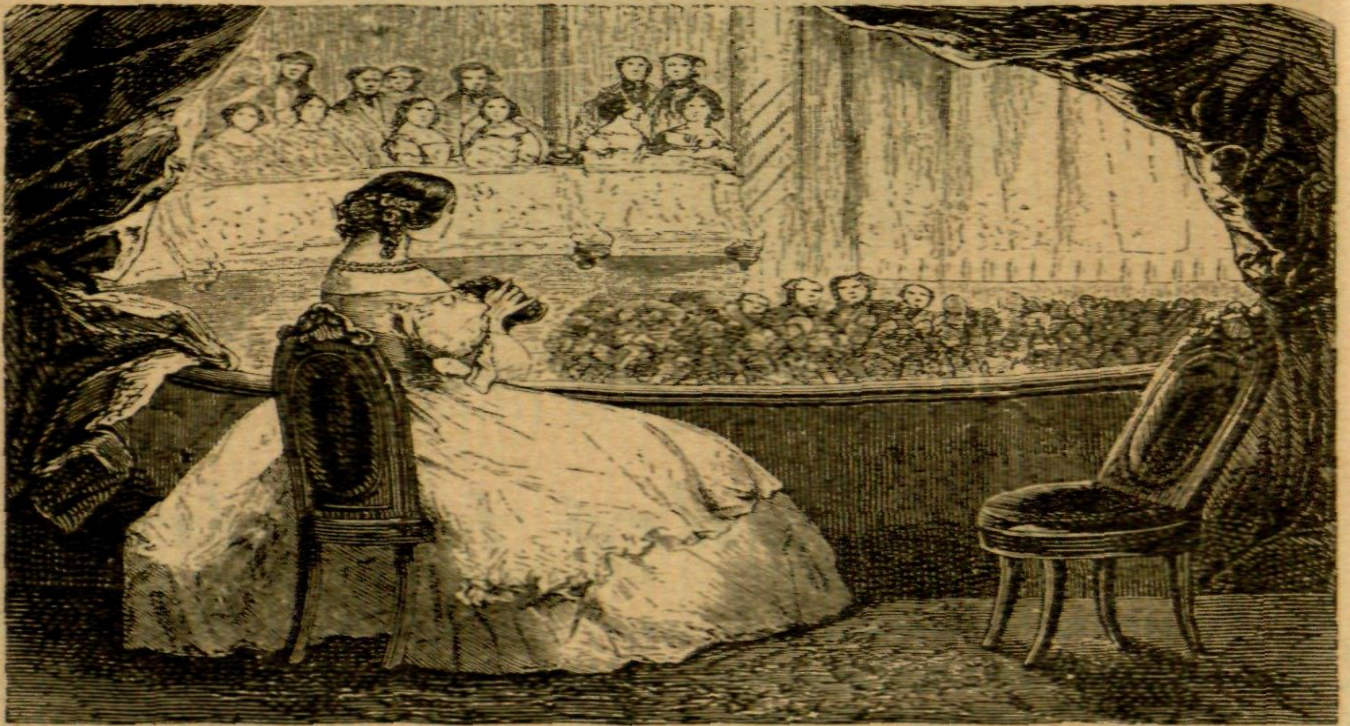
Començà els seus estudis artístics a l'Escola de Belles Arts de Barcelona, distingint-se com a dibuixant. Per a perfeccionar-se, va traslladar-se a Madrid, ingressant a l'Acadèmia de Belles Arts d'aquesta ciutat. Durant la seva estada a la capital d'Espanya, tingué lloc l'Exposició Nacional del 1862, a la qual presentà Tomàs Padró un quadre titulat *Estación de ferrocarril*, que va ésser distingit amb un premi, essent adquirit pel Govern i col·locat a una sala del ministeri de Foment. Acabats els seus estudis, retornà a Barcelona.

Poc temps després d'haver arribat de Madrid, guanyà per oposició la càtedra de Dibuix a l'Escola de Sords-muts.

Quan Albert Llanas fundà el periòdic *Un tros de paper*, en 1855, escollí a Tomàs Padró com a dibui-

xant, començant en les pàgines d'aquell periòdic a popularitzar el seu nom com a caricaturista. També escrivia algunes crítiques d'art, i publicà un notable estudi sobre escenografia, amb motiu d'estrenar-se en el Teatre Principal de Barcelona, l'any 1865, un teló de boca, obra de l'artista francès Cambon.

En desaparèixer *Un tros de paper*, l'editor d'aquest setmanari, Innocenci López, publicà, en 1865, un altre amb el nom de *El Noy de la Mare*, i

La llotja. Dibuix de Tomàs Padró a *La Millonaria* de Paul de Kock.

també el nostre biografiat en fou el dibuixant. Així mateix dels periòdics *La Rambla*, *La Pubilla*, *El Tiburon*, *El Xanguet*, i altres. En les pàgines en colors de *La Flaca* i *La Madeja*, el veiem que signa T. Wo.

L'any 1867, la Diputació provincial de Barcelona oferí un premi a la millor «alegoria a la paz». Entre els molts concursants, va ésser premiat el bocet de Tomàs Padró, que, junt amb Antoni Caba, va presentar.

En el mateix any de 1867, va ésser delegat per una corporació barcelonina per assistir a l'Exposició Universal de París. Retornà de la capital de França amb la cartera plena d'apunts, que li serviren com arxiu a l'organitzar-se la nostra Exposició Universal de Barcelona, en 1888.

Després guanyà el lloc de professor de Dibuix a l'Escola de Belles Arts de Barcelona; aleshores, amb les dues classes de dibuix que tenia, i ocupat en fer caricatures pels periòdics, il·lustrar llibres, dibuixar per a setmanaris i revistes, li quedava poc temps per a dedicar-se a la pintura, i són poques, encara que notables, les obres pictòriques que ens ha deixat.

Va ésser assidu col·laborador artístic de *La Ilustración Española y Americana*, i la casa editorial

La famosa «Noche de Luchana», segons dibuix de Tomàs Padró a la *Historia del general Espartero*.

Montaner i Simón, al publicar la «Historia de España», de Lafuente, va encarregar-li les il·lustracions, i per a documentar-se, efectuà, en 1875, un viatge per la Península Ibèrica, per tal de prendre els apunts convenients.

A principis d'abril del 1877, Tomàs Padró, emmalaltí, i el dia 16 del mateix mes i any, va morir.

Després de la seva mort, la majoria dels artistes i escriptors de Catalunya volgueren honorar la seva memòria regalant tots una obra original, amb les quals es va formar una tómbola-exposició, que proporcionà bons rendiments a la seva vídua i fills.

MIQUEL CODINA I FARRÉ.

UAB
Biblioteca de Catalunya
i Hemeroteca General

El carrer dels Tallers

HEU-vos ací un carrer d'aquell raval barceloní que, malgrat l'empeny dels anys, és sempre un bocí d'aquella ciutat nova, que necessitant créixer i expansionar-se, saltà la muralla de la Rambla i anà fent-se pas i edificant-se damunt d'aquelles hortes verdejades, que els mateixos hortolans cedien de bon grat; i quan el cor li digué prou, es cenyí novament en un estret cordó de muralla.

Un dels carrers d'aquesta banda de Barcelona que ha deixat un rastre més accentuat en la història i en la tradició, és el «Carrer dels Tallers».

Contràriament al que molts suposen, el nom de «tallers» no li prové del motiu d'haver existit en aquest lloc, en reculades èpoques, alguns tallers de determinats oficis, sinó al fet de trobar-se instal·lats en aquest contorn, una mena de nucli urbà conegut per «barri dels tallers», o sia, dels carnissers, nom que en català antic era donat a aquells que exercien la professió de matadors de bestiar i als que es dedicaven a la venda d'aquell, per la raó d'utilitzar, per aquesta mena de feina, eines de tall.

En temps primitius, no existien carnissers; l'únic encarregat de matar els bens per al consum domèstic era el cap de família de cada casa.

Més tard, veient les dificultats higièniques que reportava l'execució d'aquesta tasca dins del clos murallat, es constituí la família o gremi dels «tallers», que seguint el corrent de les grans ciutats, com Roma, que tenia els seus famosos «forums» destinats a la matança i venda de carn, s'instal·laren a fora murs de la capital, escollint l'indret on avui es troba el «Carrer dels Tallers».

També, en aquest lloc especial, era venuda la carn, on acudien a proveir-se tots els barcelonins.

La tradició explica que el «gremi dels tallers» no fou acollit amb bon gust pels ciutadans, degut a la manca d'escrúpol i de sentiments que, segons el dir de la gent, oferia l'ofici de «matador».

Aquesta desatinada interpretació, progressà a Barcelona de tal faisó, que es produí el cas que totes les dones que es deien de bons costums, es negaven a acudir a aquest indret.

La mala fama dels «tallers», establí un divorci total d'estaments entre els altres ciutadans, la qual cosa obligà a estrènyer un lligam més fort entre totes les ordres de llur gremi, i cap d'elles podia abandonar la professió, i en casar-se havia de fer-ho precisament amb un de l'ofici.

També la creença popular manifesta que els «tallers», per la seva pràctica en l'ofici, eren obligats a fer de botxí, quan la justícia decretava una pena de mort i ningú no es prestava per a executar-la.

El pas dels anys han anat modificant aquests sistemes. Els escorxadors públics han substituït aquests barris malvistos, i avui, l'ofici de carnisser i de «matarife» és una feina tan noble i honrada com qualsevol altra.

El «Carrer dels Tallers» ha estat sempre una via animada i de molt trànsit, pel motiu d'estar en comunicació amb dos importants nuclis de tràfec ciutadà, com són la Rambla i la plaça de la Universitat.

Antigament, però, quan el carrer es trobava dins la ciutat acordonada de murs, ja gaudia d'aquesta accel·lerada concurrència, pel fet de tenir al seu final un dels portals que comunicaven a l'exterior de la població. El portal dels «tallers» era de gran fama, per tenir adjunt un dels més fermes baluards barcelonins, construït durant l'any 1694, per mitjà de la important suma de 50.000 lliures catalanes, que el Consell de Cent barceloní cedí per a les obres de fortificació de la ciutat.

D'aquest portal, la veu popular n'explica un fet: en certa ocasió, un grup polític, per a organitzar una maniobra contraguvernamental, es valgué d'un manyà, atorgant-li una considerable quantitat a canvi que fes una clau falsa del portal. L'al ludit manyà, portat per l'ambició del diner, accedí a la comanda; feta la clau, el pla féu fallida, el serraller fou descobert i severament castigat.

En aquest carrer es troba instal·lat l'Hospital

Militar. L'actual edifici, que està proper a desaparèixer, havia estat un convent, que en ésser evacuat el 1824, es destinà a fàbrica de tabacs, fins més tard, que fou ocupat pel citat hospital, que per les seves migrades condicions higièniques celebrarem que sigui enderrocat ben aviat.

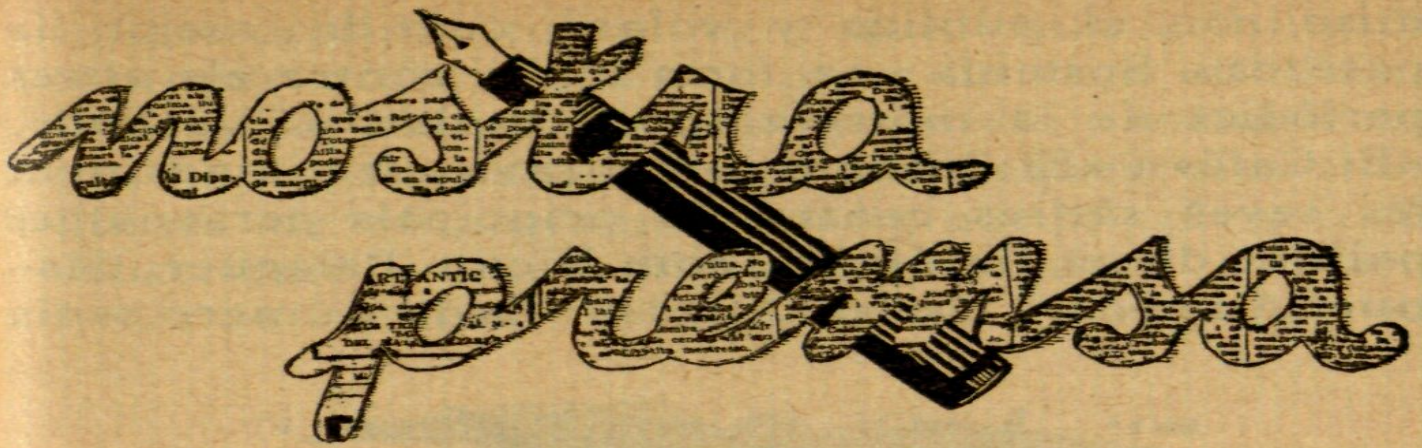
També hom explica que en una casa del carrer «dels Tallers», hi fou tramada una de les més fortes conspiracions organitzada pels patriotes catalans contra els francesos, quan a les primeries del segle passat s'apoderaren de Barcelona.

Dissortadament la proesa fracassà i aquell estol de catalans foren detinguts i reclosos a la Ciutadella, cinc dels quals foren penjats en els glacis de la tan odiada fortalesa.

ANTONI FLOTATS.

Un dels meravellosos esmalts de Miquel Soldevila.

Prensa Barcelonina Vuitcentista

X

Any 1860

EL PÁJARO VERDE.—El primer número d'aquest periòdic, que «habla lo suyo y lo ejeno» segons indica el subtítol, va sortir a primers d'octubre del 1860. La capçalera, a més del gravat que representa «El Pájaro Verde» volant damunt la ciutat de Barcelona i que pot veure's en el facsímil que acompanya aquestes ratlles, porta les següents notes: «Saldrá *probablemente* todos los domingos o días festivos» i «Quisicosa satírica, humorística, burlesca y entrometida».

Cada número d'aquesta publicació consta de 16 pàgines, format 220 × 145 mm. L'editor responsable era n'Antoni Flotats, i la impremta on era estampat «El Pájaro Verde» era l'establiment tipogràfic «La Publicidad», establert a la Baixada de la Presó, 6. La subscripció costava, a Províncies, cada 4 números, 5 rals de «vellón». El número solt, era venut a un ral. El periòdic està escrit en castellà, però de tant en tant s'hi veu alguna nota en català.

El caràcter del periòdic era satíric i mordaç, i d'idees progressives i revolucionàries. El mateix periòdic, en l'article de presentació del primer número ens dóna clara la seva fesomia: «El Pájaro Verde»—diu—quiere además probar que **no** es un pájaro enjaulado, ni siquiera un pájaro absolutista. Para conservar su libertad no firma ningún compro-

miso con el público y volará cuando mejor le parezca». Sostenia una forta lluita contra els altres periòdics de la mateixa època titulats «El Jabón», «El Café» i «El Cachetero» i tirava aferrissadament les seves sàtires contra els principals personatges polítics d'aquella època, com Víctor Balaguer, Manuel Angelon i Carles Altadill. Cada número tenia

Año 1.º

Saldrá
probablemente
todos los
domingos,
ó
días festivos.

Núm. 4.º

Precio;
1 real de vellon
—
En provincias,
cada 4 números
5 reales vn.

EL PÁJARO VERDE,

QUE HABLA LO SUYO Y LO AGENO.

QUISI-COSA SATÍRICA, HUMORÍSTICA, BURLESCA Y ENTROMETIDA.

FESTEJOS.

Capítulo 4.º

Entre las varias ideas luminosas, que se ocurrieron al Ayuntamiento al tratar de obsequiar á SS. MM., figura dignamente la de una funcion en los Campos Eliseos, cosa, que, á su entender, debia haber lucido muchísimo, puesto que los elementos principales, que debian entrar en ella, eran el aceite, el gas y la pólvora.

Al efecto, fué llamado el Sr. Llopart, que, en union con Mr. Fraisse, tenia el arrendamiento de los Campos en cuestion; y ¡cosa rara! á pesar de las protestas, pedimentos en regla, conferencias con el dignísimo Sr. Alcalde Corregidor y demás, el Sr. Fraisse fué eliminado del asunto, (por lo cual tenemos entendido que hay un recurso pendiente,) y el negocio quedó solo entre el Ayuntamiento y Llopart.

No entraremos ahora á discutir si el Ayuntamiento debió, ó no debió, en vista de las palabras terminantes de S. M., al salir de Madrid, meterse en estos gastos, preparando un obsequio particular, que hubiera arreglado por su cuenta la empresa, á semejanza de los teatros.

Las consecuencias de todo lo ocurrido serán objeto de un resumen general,

les seves pàgines centrals ocupades per un gravat comentant costums barcelonins o satiritzant personatges de l'època.

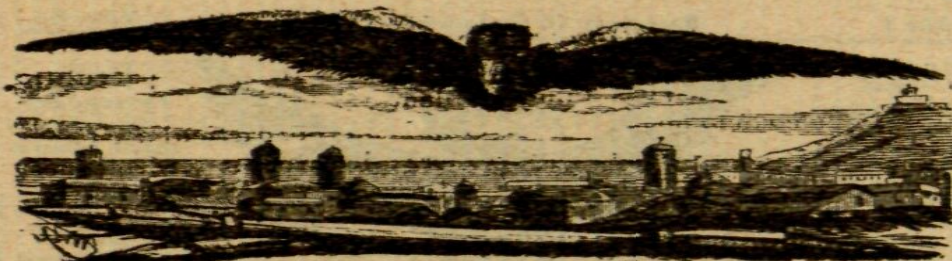
L'últim número que hem vist d'aquest periòdic és el 20, de l'any del 1861, publicat a darrers de maig.

Any 1861

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

EL PÁJARO NEGRO.—El dia 3 de març del 1861, aixecà el seu primer vol damunt la nostra ciutat

aquest ocell de color negre que venia a lluitar i a competir amb el seu company de raça «El Pájaro Verde». «¡Más pájaro hoy que ayer, y mañana más que hoy!», es el subtítol que porta aquest setmanari. Consta de 16 pàgines, tamany 220 X 145 mm. La subscripció valia, a Províncies, cada 4 números, 5 rals de «vellón» i el número solt era venut a 1 ral.

EL PÁJARO NEGRO.

¡MAS PAJARO HOY QUE AYER, Y MAÑANA MAS QUE HOY!

Volará todos los domingos. Precio 1 real de vellon.

En provincias cada 4 números 5 reales vellon.

Se suscribe en todas las principales librerías de esta capital y demás del Reyno.

PASO AL PAJARO NEGRO.

Decididamente nos hallamos en plena pajareria.

El siglo XIX es por excelencia el siglo de los pajárracos.

Por esto nunca como ahora habia llegado á ser una verdad aquel adagio: «el que menos corre vuela».

Bien es verdad que algunos, en su afan de remontarse, ven á lo mejor sus alas derretidas, ni mas ni menos que le aconteció al zarramplín de *Icaro*;

Bien es verdad que no faltan marrulleros que, como el grajo de la fábula, pretenden volar con alas ajenas.

La cuestion es volar.

Lo demás son boberias impropias de gente de pluma en pecho.

Y así hacen caso de la susodicha moraleja, como las personas de buen sentido de las gansadas del *Jabón*.

A bien que no en valde se hacen el sueco, por que si la fabulilla se repitiera, muchos habian de ser los avechuchos desplumados.

Por esto, á cada nuevo intruso que se afilia en la pajaresca grey,

Era estampat a la impremta i litografia «Ausetana», de F. Duran i España, del carrer Conde del Asalto, número 62, baixos. L'editor responsable: Luque.

«El Pájaro Negro», en el seu primer número ens dóna idea de les seves intencions; llegiu-les: «...así unos vuelan bajo la presión de la influencia moral de los padres graves. Otros vuelan por su respeto. Otros vuelan sin respeto a la ley de Dios, ni consideraciones al prójimo. «El Pájaro Negro» se anexiona en cuerpo y alma a esta última clase». Seguint

aquests propòsits satiritzava amb tota la duresa a Víctor Balaguer i a Carles Altadill, i atacava sense contemplacions els periòdics «El Pájaro Verde», «El Jabón» i «El Café». Aquest setmanari sortia els diumenges i estava escrit en castellà. Anava il·lustrat amb dibuixos i caricatures.

L'últim número que hem vist d'aquest periòdic

AÑO I. Barcelona 15 de Junio de 1861. Núm. 3

Volará todos los sábados si una causa motivada y justa, ó injusta é inmotivada, no le retiene en la jaula.

Redaccion y administracion bajada de la Cárcel, núm. 6. piso 2.º

Prezio Por suscripcion 4 rs. cada cuatro números pasados á domicilio.

Un número suelto un real.

En Provincias, cada cuatro números 5 rs.

EL PÁJARO AZUL,

es mas inocente de todos los pájaros.

ALMACEN DE VERDADES PICANTES COMO GUINDILLAS.

EL QUINTO NO MATAR.

Pocas semanas transcurren sin que la prensa clame contra los desmanes cocheriles.

Siempre van los aurigas por esas calles de Dios como alma que se lleva el diablo.

Y esto que el artículo 409 de las Ordenanzas municipales, dice:

«Se les prohíbe estrictamente disputar entre sí, ó insultar á los pasajeros, *correr por las calles*, quitar el freno á sus caballerías y dejar en la calle los carruages desuncidos.»

Si se hubiera cumplido el citado artículo no tendríamos que deplorar las dos desgracias de que fueron testigos los vecinos de la Rambla de S. José y los de la calle de Fernando, el domingo último.

Hay que estar en gracia de Dios al poner los pies en la calle.

Porque ademas de no cumplirse el ya citado artículo 409, se contraviene al 358 y 359 cuyos artículos disponen que:

«Todos los conductores de carruages deberán tener la col de

és el 4, amb data de 24 de març del mateix any 1861 i segons sembla, en desaparèixer, va continuar la seva campanya política des de les pàgines del periòdic «La Escoba», el director del qual era el mateix de «El Pájaro Negro».

EL PÁJARO AZUL. — Un altre ocell, aquest de color més agradable que l'anterior, es presenta davant dels nostres ulls. Del mateix caràcter satíric i amb les mateixes males intencions que «El Pájaro Verde»,

del qual és continuació, apareix per primera vegada «El Pájaro Azul» el dia 1 de juny del 1861. Llegint la capçalera veiem que al dessor de del títol del periòdic, diu: «el más inocente de todos los pájaros»; i més avall; «almacén de verdades picantes como guindillas». I al costat del gravat que il·lustra la capçalera, llegim: «Volará todos los sábados si una causa motivada y justa, o injusta e inmotivada, no le retiene en su jaula».

Els números de «El Pájaro Azul» consten de 16 pàgines, tamany 220 X 145 mm. La redacció i administració estaven instal·lades a la Baixada de la Presó, número 6, 2.ª pis, i la impremta era la d'Antoni Flotats, la qual portava el títol de «La Publicidad». L'editor responsable era el mateix Antoni Flotats. Els preus de subscripció eren els següents: a Barcelona, 4 números portats a domicili, 4 rals; a Províncies, cada quatre números, 5 rals. El número solt, valia un ral.

Cada número d'aquest setmanari porta les pàgines centrals il·lustrades amb dibuixos al·lusius als fets polítics més sobresortints i a satiritzar els homes polítics de l'època. «El Pájaro Azul» està escrit en castellà, però en les seves pàgines també hi veiem treballs i llegendes dels dibuixos escrits en català, la qual cosa fa que puguem considerar aquest periòdic com a bilingüe.

«El Pájaro Azul», deixà de publicar-se després d'haver vist la llum el número corresponent al dia 23 de gener del 1864; és, aquest, dels tres ocells que acabem de veure, el que aixecà el vol amb més empenta i tingué, per tant, la vida més llarga.

JOAN TORRENT.

SUPERSTICIONS

El vent

Fins n'hi han que quan fa vent, pregunten ansiosos: ¿Quin sabater s'haurà penjat?...

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Jacint Verdaguer, encara pagès.

Recordant a Verdaguer, en el XXXVe aniversari de la seva mort

EN el «Cancell» del número 71 d'aquest setmanal, i mitjantçant la bona literatura d'En Frederic Bàllirana, s'ha fet ressò del record inesborrable que en la nostra terra constitueix la data del 10 de juny, aniversari del traspàs del gran poeta de Catalunya Mossèn Jacint Verdaguer.

Dignifica altament a tota ploma catalana, i, així mateix, ennobleix de faisó no menys singular i destacada a tota revista de casa nostra, el fet de tributar, com fa CURIOSITATS DE CATALUNYA, dintre cada anyada que transcorre, una bella i exemplar recordança al geni excels de la Pàtria, a qui tant deuen les lletres nostrades.

I, diem a cada anyada, per haver vist l'any passat, amb la gentilesa amb què va prendre aquesta revista la delicada tasca d'homenatjar el gran cantor de «L'Atlàntida» i «Canigó», fent-se fidelíssim tornaveu d'uns parlaments pronunciats en una sessió extraordinària de Ràdio, dedicada a Verdaguer, en 10 de juny, per una selecció dels «Amics del Folklore de Catalunya», fidels seguidors del gloriós mestre en l'art popular que a casa nostra té tan esplèndida

opulència; posseint com posseeix abundós tresor de llegendes i tradicions, costums i habituds, que tan bella característica han imprès en les nostres coses a través de la història pairal.

Es en aquest punt on sentim una simpatia més pregona en preponderar l'obra gegantina de Mossèn Cinto, tota ella saturada de tan castís folklorisme, de naturalesa tan genuïnament catalana, que acusa una gràcia extraordinària, mantenint un interès de preferència quan es tracta d'escandallar el contingut preadíssim on abunda poderosament la gamma de vives tonalitats que amb distinció tan encisadora fa destacar la condició essencial de la nostra terra.

Es cosa ben manifesta que de la muntanya n'ha extret el nostre folklore tot el selectíssim patrimoni que tan bella característica ha donat a la fesomia catalana en totes aquelles variades manifestacions de típica naturalesa que esdevenen el nexa del nostre distintiu racial.

I l'orientador d'aquest fet fou Verdaguer. Ell va ésser qui dignificà amb tan esment el verb nostrat, imprimint-li el graciós matís de catalanitat genuïna on hi palpita palesament l'esperit vivent de la nostra raça amb totes les vibracions més peculiars a la seva íntima naturalesa.

Per ço trobem tan frapants en aquest sentit, entre les seves obres cabdals, els llibres «Canigó», «Flors de Maria», «Rondalles», «Excursions i viatges» i «Dietari d'un Pelegrí a Terra Santa», que contenen una extraordinària riquesa en folklore català i constitueixen el cas essencialment determinatiu de la seva excel·lència indiscutible, així com de la seva vàlua poderosa.

Recordant a Verdaguer com el poeta més representatiu de nostra estimada Catalunya, dignifica la nostra condició de catalans, que benvolem i sentim el goig de les nostres coses, amb aquell amor natural, amb aquella estima derivativa de fills de la terra; més, enaltint el geni excels qui amb expressió tan feliç, així com amb fidelitat tan impecable ha cisellat amb sublimitat l'esplèndida figura de la Pàtria en les seves gràcies més essencials, lliura a les més enlairades eminències que pertoquen a aquella escollida selecció dels qui saben honorar-se perquè tan bé saben honorar el millor i més valuós de la terra.

M. HUGUET I ORIACH.

Entreteniments Instructius

LOGOGRIF NUMERIC

- 1234567 Flor boscana.
- 126737 Rodamón.
- 14325 Nom d'home.
- 3767 Producte lacti.
- 375 Part del cos.
- 52 Nota musical.
- 2 Vocal.
- 64 Planta.
- 754 Animal.
- 7337 Nom de dona.
- 54346 Planta.
- 213752 Nom d'home.
- 7325576 Beguda.

CONVERSA

- Laura, vé's-te'n a l'ort i porta la vianda.
- ¿Quina vianda?
- La que jo mateix t'he dit.

ROMBE

```

      .
      . . .
      . . . . .
      . . . . .
      . . . . .
      .
  
```

Substituir els punts per lletres de manera que vertical i horitzontalment es llegeixi: consonant, fet de flors, nom d'home, ofici, verb, nom d'home i consonant.

TARJA

CELIA CONFORCELLS

Berga

Combinar degudament aquestes lletres de manera que es llegeixi el nom d'una massa coral catalana i el cognom del seu director.

Solucions als "Entreteniments Instructius"

publicats al núm. 70

Logogrif numèric: *Navarcles*.

Rombe: *C, cec, carro, cervesa, crema, osa, a.*

Tarja: *Castelltersol*.

Endevinalla: *L'agulla de fer mitja.*

Ambidextre: *Tos, sot.*

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA